

# CONFLICTIVITAT OBRERA al barri del Poblenou: 1969-1978

LA VIDA OBRERA

El setembre d'enguany vaig presentar la meua tesina titulada «Conflictivitat obrera al barri del Poblenou: 1969-1978» a la Facultat de Geografia i Història. En aquest article explicaré com he elaborat el treball, com també les conclusions més rellevants.

L'objectiu del treball és l'estudi de la conflictivitat laboral viscuda en les empreses situades al Poblenou, un dels barris de Barcelona més altament industrialitzats. La cronologia s'ajusta a la dècada dels anys setanta (del 1969 al 1978), coincidint amb un dels períodes més convulsos i ràpidament canviants de la història espanyola recent (tant econòmicament com política), en què la classe obrera experimentà grans canvis. Aquests canvis, com veurem, impactaren de ple en un barri com Poblenou, amb majoria de població obrera.

## Fonts i metodologia

Prenent com a font gairebé única la revista *Quatre Cantons* (1973-1978), una de les revistes de barri més prestigioses de Barcelona, he elaborat un primer esbós de la lluita politicolaboral de la classe obrera del Poblenou. *Quatre Cantons* fou una revista de barri mensual, no clandestina, sostinguda per subscripcions i anuncis, de venda als quioscos i amb seu a Santa Maria del Taulat. La tasca periodística i l'esforç militant dels seus redactors es tradueix en una elevada presència d'informació laboral referent a les empreses del barri. De fet, el buidatge realitzat m'ha permès detectar uns setanta conflictes laborals entre els anys 1969 i 1978 (fins al febrer), d'abast i naturalesa molt variats, que constitueixen el tronc del treball. L'existència dins de la revista de fins a 35 vinyetes satíriques relatives al món del treball ha estat una font d'informació no per heterodoxa, menys útil. Complementen la font principal documents dispersos sorgits del mateix moviment obrer o d'entitats del barri, en forma de notes, fulls, etc., i quatre entrevistes a treballadors que foren protagonistes d'alguns dels fets narrats en el treball.

## El període

Els conflictes laborals estudiats en el treball responen a dues grans motivacions: la consecució de millores en les condicions laborals (materials, horàries, higiene, accidents, etc.) en un context de dictadura militar en crisi i de canvi polític, i la defensa



Portada de Quatre Cantons anunciant l'acomiadament de 72 obrers de Can Felipa per obrir el carrer de Pallars. Fou l'inici del final de Catex.

del lloc de treball en un context de crisi econòmica. Per tant, el canvi polític espanyol després de quaranta anys de dictadura militar i l'impacte de la recessió econòmica mundial en l'economia espanyola, que inicià des del 1974 (i fatalment ja des del 1976) una destrucció de treball assalariat sense precedents, foren dos factors de fons que marcaren fortament la conflictivitat laboral d'aquells anys.

## Un entorn industrial divers

Les empreses on es donaren els conflictes laborals descrits en el treball les podem dividir en tres blocs segons la dimensió i llur capacitat conflictiva:

Les **empreses de grans dimensions** com ara Hispano Olivetti, Motor Ibèrica, Macosa i Iberia Radio, i fins i tot Catex, foren les més conflictives, amb conflictes de gran repercussió en el barri. Eren referents de lluita i organització per a la resta d'empreses del barri, i tenien grans plantilles que conte-

nien al seu interior sindicats clandestins organitzats amb diverses tendències: les heterogènies Comissions Obreres, USO, CNT o UGT. L'elevada concentració de treballadors, un context repressiu més gran dins el recinte laboral i la negociació de convenis d'empresa afavorien la multiplicació dels conflictes laborals dins d'aquestes empreses.

Les **mitjanes empreses** com ara Frigo, Hijos de Aturo Simón, Industrias Deslita, Petronius, Motoplat, Ducati, S. F. Vila, Medir, Industrias Rofo, Letona, etc., foren protagonistes de multitud de conflictes motivats per les condicions laborals, els cronometratges i les primes, el salari o el conveni. Foren significatius d'una conflictivitat més limitada, però que posava igualment en evidència les contradiccions politicosocials del règim franquista.

Les **petites empreses i tallers** com ara Oliva Artés, Industrias Waldes, Eryc, Botonera J.M.S., Conesa, Battenfeld Española, Galletas Solsona, Vidrería Vilella i Comensa es mantingueren normalment al marge de la conflictivitat per un excés paternalisme patronal o per poca tradició de lluita. Però el 1976 moltes s'aturaren per primera vegada arran de la vaga del petit metall i van participar d'un ampli assemblearisme i radicalisme. D'altra banda, les petites empreses foren les primeres afectades per la crisi econòmica, i moltes van ser devastades pels tancaments del període 1976-1978 descrits en el treball.

### La consecució de millores laborals

Els conflictes laborals es veieren fortament marcats pel context dictatorial: la legislació laboral franquista, amb la prohibició de la vaga, l'article 103 de la Llei de procediment laboral (Olivetti, 1973-1974;

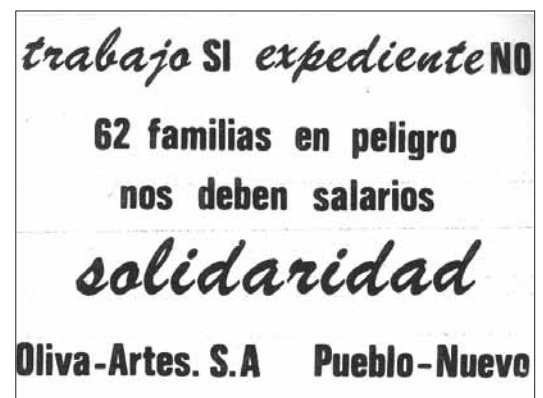
Deslita, 1974; Letona, 1974), l'existència d'un sindicat únic controlat per l'Estat franquista i la repressió sistemàtica del conflicte laboral (tant d'origen estatal com patronal) en forma de detencions, ocupació policial de fàbriques, sancions, acomiadaments i locauts. Aquests factors, que entraren en contradicció amb la modernització socioeconòmica produïda a Espanya des de finals dels anys cinquanta, afavoriren la politització, el creixement i la transformació dels conflictes laborals, el seu trasllat a la lluita antifranquista i els veïns, i la proliferació de moviments específics com ara el dels acomiadats per motius polítics que reclamaren l'amnistia laboral des del 1976 (especialment a les empreses més castigades per la repressió com és ara Olivetti, Motor Ibérica, Macosa, Frigo, Deslita i Vieta).

Per tant, no es pot parlar de conflicte laboral sense parlar d'antifranquisme: en els conflictes esmentats, els treballadors organitzats exigiren la dimissió dels jurats verticalistes (Catex, Hispano Olivetti, Iberia Radio), i drets fonamentals tant polítics com sindicals en les seves reivindicacions. D'aquesta manera es relliga la lluita laboral i la lluita política, les quals a partir del 1975 (victòria dels sindicats clandestins en les eleccions sindicals, mort del dictador i obertura d'expectatives de canvi) i, especialment, a partir del 1976, anaren més aparellades que mai, en un moment en què encara estaven per definir els termes del canvi polític i quan la ruptura era possible. Les radicalitzades vagues del metall i Motor Ibérica en són mostres evidents.

Les manifestacions conflictives observades en el treball són variades i van més enllà de la vaga: els baixos rendiments, els braçlets negres en senyal de



Vinyeta de Manel Puyal referent a l'empresonament el 1976 de l'amo d'Iberia Radio Baldomero Gómez.



Adhesiu de Talleres Oliva Artés, SA denunciant l'expedient de crisi, 1977.

## Por la lucha del Metal 23 despedidos en YORKA

### ¡COMPAÑERO!

Solidarízate con ellos, la lucha sigue  
¡¡ VENCEREMOS !!

PASA LA HUCHA

dol, els silencis al taller com a protesta, el boicot a les hores extres i a les primes, el llançament de fulls informatius dins de la fàbrica o davant d'altres fàbriques, etc. Les vagues (que no per il·legals deixaren d'existir) anaven acompanyades d'assemblees dins de tallers, l'ocupació sistemàtica de l'àmbit públic (manifestacions, concentracions, marxades) i el sindicat vertical, el recurs a les entitats del barri, les tancades dins de parròquies, l'emissió de comunicats públics, manifestos, la denúncia de la comunal, etc. Un seguit d'accions d'oposició que comportaren un alt cost repressiu que assumiren els treballadors: sancions disciplinàries, l'acomiadament, la presó o a voltes la vida.

### Els tancaments d'empreses i la resposta obrera

En segon lloc es consideren conflictes laborals els lligats al manteniment del lloc de treball o la resistència als expedients de crisi. L'especulació dels patrons amb el sòl industrial, la incapacitat i la deixadesa patronals i una legislació laboral endarrerida i ineficaç davant de la crisi motivaren també molts tancaments. Les tàctiques més recurrents foren els incendis, com ara el del 1971 a Iberia Radio, i el trasllat forçós de maquinària (el 1975 a Catex), que afectaren grans empreses referents en el barri.

Els anys 1976 i 1977, el creixement de l'atur, la legalització dels sindicats i el pacte social (Moncloa) marcaven un nou escenari. En aquest context, moltes plantilles d'empreses en crisi maldaren per assegurar-se el que creien que era un dret: el lloc de treball (Conesa, Waldes, Oliva Artés). Per aconseguir-ho, ocuparen les fàbriques, confiscaren maquinària, establiren coordinacions de fàbriques en crisi, afrontaren la complicada burocràcia laboral, anaren a subhasta, cercaren la solidaritat veïnal i obrera i, en alguns casos, optaren per l'autogestió. Només unes quantes assoliren l'objectiu de preservar el lloc de treball i esdevingueren cooperatives industrials. La resta passaren a engrossir les estadístiques d'aturats, no sense organitzar-se i dur a terme accions dins de col·lectius d'aturats (Battenfeld).

### La solidaritat d'un barri obrer

Un element cabdal per entendre la conflictivitat laboral en tota la seva dimensió és la solidaritat de l'entorn social quan el conflicte laboral transcen-

deix els murs de la fàbrica i es trasllada al carrer, és a dir, al barri. En el cas de Poblenou, podem sostenir que els veïns, les entitats i els treballadors d'altres fàbriques prengueren part dels conflictes laborals. Més encara, en alguns casos la solidaritat del teixit associatiu del barri envers la lluita obrera fou decisiva per al manteniment del conflicte laboral en un context advers de dictadura i crisi econòmica. Els col·lectius més significats en aquesta solidaritat foren l'Associació de Veïns de Poblenou, les parròquies del barri com ara Santa Maria, Sagrat Cor i Sant Bernat, col·lectius de cristians de base (Comunitats Populars, Grup de Drets Humans, moviments especialitzats com ara l'ACO, la JOC i l'HOAC), el grup *Quatre Cantons* o la cooperativa Pau i Justícia; també, aquells veïns i veïnes anònims que visitaren els obrers tancats o els aportaren mitjans materials com és ara diners, menjar i roba.

### La premsa de barri, una font vàlida

Finalment, només resta constatar l'interès de la premsa de barri com a font històrica per a l'estudi de la conflictivitat laboral dels anys setanta. Divereses raons ho expliquen: el boom del periodisme de barri en aquests anys, l'increment i l'interès per la informació laboral en aquests mitjans i la qualitat de la informació laboral dels periodistes de barri, en el sentit que es cuidaren de trepitjar el terreny aproximant el zoom periodístic fins a arribar als protagonistes de les lluites obreres. La preocupació pel punt de vista dels qui no tenien veu per expressar-se foren una constant en els seus reportatges i cròniques laborals.

Adhesiu de l'empresa Yorka amb 23 acomiadats després de la vaga del petit metall l'abril del 1976.

FERRAN AMORES CHAVES